XITOY DIPLOMATIYASINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

B. Hamidov

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur tezisda Xitoy diplomatiyasining tarixiy ildizlari, g’oyaviy asoslari va zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimidagi amaliy xususiyatlari tahlil qilingan. Xitoy tashqi siyosatining shakllanishida suverenitet, ichki barqarorlik, iqtisodiy rivojlanish va uzoq muddatli strategik rejalashtirishning o’rni alohida ko’rsatib berilgan. Shuningdek, mamlakat diplomatiyasida ko’p tomonlama hamkorlik, ikki tomonlama manfaatlar muvozanati va bosqichma-bosqich ta’sir kengaytirish usullarining tutgan o’rni yoritilgan. Tezisda “Bir makon, bir yo’l” tashabbusi, yumshoq kuch vositalari, mintaqaviy institutlar bilan aloqalar hamda xavfsizlik masalalaridagi yondashuvlar o’zaro bog’liq holda ko’rib chiqiladi. Xitoy diplomatiyasining pragmatizm, ehtiyotkorlik va moslashuvchanlikka tayangan modeli uning global miqyosdagi nufuzini mustahkamlashga xizmat qilayotgani asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida Xitoy diplomatiyasining o’ziga xosligi uning tarixiy xotira, siyosiy markazlashuv va iqtisodiy salohiyat uyg’unligida namoyon bo’lishi xulosalangan.

Kalit so’zlar: *Xitoy diplomatiyasi, xalqaro munosabatlar, tashqi siyosat, “Bir makon, bir yo’l”, yumshoq kuch, ko’p tomonlama hamkorlik*

Abstract. This thesis analyzes the historical roots, ideological foundations, and practical features of Chinese diplomacy in the contemporary system of international relations. It highlights the role of sovereignty, internal stability, economic development, and long-term strategic planning in shaping China’s foreign policy. The thesis also examines the importance of multilateral cooperation, the balance of bilateral interests, and the gradual expansion of influence in Chinese diplomacy. The Belt and Road

Initiative, soft power instruments, relations with regional institutions, and approaches to security issues are considered in an interconnected manner. The study argues that China's diplomatic model, based on pragmatism, caution, and flexibility, contributes to strengthening its global influence. It concludes that the distinctive nature of Chinese diplomacy is reflected in the combination of historical memory, political centralization, and economic capacity.

Keywords: *Chinese diplomacy, international relations, foreign policy, Belt and Road Initiative, soft power, multilateral cooperation.*

Kirish

Xalqaro munosabatlar tizimida Xitoyning tutgan o'rni so'nggi o'n yilliklarda tubdan o'zgardi. Avvallari asosan mintaqaviy kuch sifatida baholangan ushbu davlat bugungi kunda global siyosatning markaziy ishtirokchilaridan biriga aylandi. Bunday o'zgarish Xitoy diplomatiyasining mazmuni, shakli va usullariga bo'lgan qiziqishni keskin oshirdi. Chunki Xitoyning tashqi siyosiy faoliyati faqat iqtisodiy yuksalish bilan emas, balki puxta diplomatik hisob-kitob bilan ham izohlanadi. Xitoy diplomatiyasi bir vaqtning o'zida qadimiy siyosiy an'analar va zamonaviy geosiyosiy zaruriyatlarni uyg'unlashtirib kelmoqda. Shu jihatdan uning o'ziga xos xususiyatlarini ilmiy tahlil qilish xalqaro munosabatlar nazariyasi va amaliyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Xitoyning diplomatik uslubi ko'pincha ehtiyotkorlik, sabr-toqat va uzoq muddatli strategik fikrlash bilan tavsiflanadi. U tezkor natijadan ko'ra barqaror ta'sirni afzal ko'radigan siyosiy madaniyatga tayanadi. Mazkur yondashuv Xitoyning turli mintaqalardagi hamkorlari bilan aloqalarida yaqqol ko'rinadi. Xususan, iqtisodiy sheriklikni siyosiy ishonchni mustahkamlash vositasi sifatida qo'llash Xitoy diplomatiyasining muhim belgilaridan biridir. Mamlakat tashqi siyosatida suverenitet va hududiy yaxlitlik masalalari alohida sezgir yo'nalish hisoblanadi. Tayvan, Janubiy Xitoy dengizi, Tibet va Shinjon bilan bog'liq masalalarda Pekin qat'iy va prinsipal pozitsiyani namoyish etadi[1]. Shu bilan birga, Xitoy ko'pincha keskin qarama-

qarshilikdan qochib, manfaatlarni diplomatik vositalar orqali ilgari surishga intiladi. Uning rasmiy nutqida tinch rivojlanish, o'zaro manfaatdorlik va aralashmaslik tamoyillari tez-tez uchraydi. Biroq amaliyotda bu tamoyillar har doim ham bir xil talqinda namoyon bo'lavermaydi. Xitoyning iqtisodiy qudrati ortgani sari uning diplomatik vositalari ham ko'payib bormoqda. Investitsiya, infratuzilma, kredit, texnologik hamkorlik va savdo bitimlari tashqi siyosatning muhim instrumentlariga aylangan. Natijada diplomatiya faqat siyosiy muzokara emas, balki kompleks davlat strategiyasining bir qismi sifatida shakllanmoqda. Ayniqsa, "Bir makon, bir yo'l" tashabbusi Xitoyning global miqyosdagi diplomatik tasavvurlarini amaliy platformaga aylantirdi. Mazkur tezisning maqsadi Xitoy diplomatiyasining asosiy xususiyatlarini tarixiy, siyosiy va amaliy omillar kesimida yoritishdan iborat. Tadqiqot davomida Xitoy tashqi siyosatining pragmatik tabiati, ko'p qirrali vositalari va mintaqaviy hamda global darajadagi namoyon bo'lish shakllari tahlil qilingan. Shuningdek, uning kuchayib borayotgan xalqaro nufuzi ortida qanday diplomatik mexanizmlar turgani ochib berilishiga harakat qilingan. Natijada Xitoy diplomatiyasining zamonaviy xalqaro tizimdagi o'rni va o'ziga xos siyosiy mantiqini chuqurroq anglash imkoniyati yaratiladi.

Asosiy qism

Xitoy diplomatiyasining o'ziga xos xususiyatlarini tushunish uchun, avvalo, uning tarixiy-sivilizatsion asoslariga murojaat qilish zarur. Xitoy davlatchiligi bir necha ming yillik siyosiy tajribaga ega bo'lib, bu tajriba tashqi aloqalar madaniyatiga ham kuchli ta'sir ko'rsatgan. An'anaviy xitoy siyosiy tafakkurida markaz va periferiyaning ierarxik tasavvuri muhim o'rin tutgan. Tarixan Xitoy o'zini sivilizatsion markaz sifatida anglagan va tashqi dunyo bilan aloqalarda shu ruhiyatning ayrim izlari hozir ham sezilib turadi. Biroq zamonaviy davrda bu yondashuv to'liq tarixiy shaklda emas, balki manfaatga asoslangan pragmatik ko'rinishda namoyon bo'lmoqda. Konfutsiychilik merosi diplomatik muloqotda muvozanat, tartib, ijtimoiy uyg'unlik va

yuzni saqlash tamoyillariga e’tibor berilishida ko’rinadi[5]. Shu sababli Xitoy muzokaralarda ko’pincha keskin bayonotlardan ko’ra ehtiyotkor ifodalarni afzal ko’radi. Bunda rasmiy ritorika bilan haqiqiy strategik maqsad o’rtasida ma’lum masofa saqlanishi mumkin. Xitoy diplomatiyasining yana bir muhim jihati tarixiy xotiraning kuchliligidir. XIX asr va XX asr boshlaridagi “xo’rlanish asri” tajribasi Xitoy tashqi siyosiy ongida chuqur iz qoldirgan. Ana shu tarixiy xotira suverenitet va aralashmaslik tamoyillariga yuqori darajada urg’u berilishining sabablaridan biridir. Xitoy uchun tashqi bosimga qarshi immunitet yaratish davlat strategiyasining markaziy vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, diplomatiya milliy tiklanish loyihasining tashqi o’lchovi sifatida qaraladi. Xitoy rahbariyati davlatning buyuk uyg’onishi g’oyasini ichki legitimatsiya va tashqi pozitsiyalash vositasi sifatida qo’llaydi. Diplomatik diskursda milliy manfaat, taraqqiyot va xavfsizlik tushunchalari bir-biri bilan uzviy bog’langan. Xitoyning tashqi siyosiy amaliyoti ko’pincha ideologik qat’iylikdan ko’ra amaliy foydaga tayanadi. Aynan pragmatizm uning diplomatiyasining eng ajralib turadigan belgilaridan biridir. Pekin turli siyosiy tuzumlarga ega davlatlar bilan hamkorlik qilishda mafkuraviy yaqinlikni emas, balki o’zaro manfaatni ustuvor ko’radi. Bu holat Afrika, Lotin Amerikasi, Markaziy Osiyo va Yaqin Sharqdagi faoliyatida ayniqsa yaqqol namoyon bo’ladi. Xitoy ko’plab hamkor davlatlarga siyosiy shartlardan xoli iqtisodiy takliflar bilan chiqadi. Natijada u ko’pincha g’arb davlatlaridan farqli ravishda ichki siyosiy islohotlar masalasiga kamroq aralashuvchi sherik sifatida qabul qilinadi. Biroq bu yondashuv ham mutlaq betaraflikni anglatmaydi[4]. Chunki har qanday iqtisodiy hamkorlik ortida strategik hisob-kitob va uzoq muddatli siyosiy manfaat mavjud bo’ladi. Xitoy diplomatiyasida bosqichma-bosqichlik tamoyili juda muhim. U ko’pincha keskin sakrashlardan ko’ra asta-sekin pozitsiya mustahkamlash usulini tanlaydi. Muzokaralarda ham, institutsional tashabbuslarda ham, iqtisodiy ekspansiyada ham shu uslub kuzatiladi.

Bunday yondashuv qarama-qarshilik xavfini kamaytiradi va moslashuv imkonini oshiradi. Shu bilan birga, uzoq muddatda ta’sirni chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

Xitoy diplomatiyasining markaziy unsurlaridan biri ichki va tashqi siyosatning uzviy bog’liqligidir. Mamlakat ichida barqarorlikni saqlash tashqi aloqalarda qulay muhit yaratish bilan chambarchas bog’langan. Shu sababli Xitoy diplomatiyasi ko’pincha iqtisodiy rivojlanish uchun xavfsiz xalqaro sharoitni ta’minlashga qaratiladi. Deng Syaopin davridan boshlab shakllangan “imkoniyatlarni yashirish va vaqtni kutish” ruhidagi yondashuv ma’lum davr davomida tashqi siyosatning muhim qoidasi bo’lib xizmat qildi. Keyingi bosqichda esa Xitoy o’z manfaatlarini faolroq ilgari suradigan diplomatik uslubga o’tdi. Bu o’zgarish mamlakatning iqtisodiy va harbiy salohiyati ortishi bilan bog’liq edi. Shunga qaramay, ehtiyotkorlik elementi to’liq yo’qolmadi. Xitoy hanuzgacha ko’p masalalarda to’g’ridan to’g’ri qarama-qarshilikdan ko’ra vositali ta’sirni ma’qul ko’radi.

Xitoy diplomatiyasining yana bir o’ziga xos tomoni iqtisodiy vositalardan nihoyatda samarali foydalanishidir[6]. Savdo aloqalari, investitsiyalar, imtiyozli kreditlar va infratuzilma loyihalari Pekinning tashqi siyosiy arsenali tarkibiga kiradi. Iqtisodiy hamkorlik ko’pincha ishonch yaratishning birinchi bosqichi vazifasini bajaradi. So’ngra ushbu ishonch siyosiy muloqot, xavfsizlik masalalari va madaniy almashinuv bilan boyitiladi. Shu tariqa diplomatiya ko’p qatlamli va ko’p instrumentli tizimga aylanadi. “Bir makon, bir yo’l” tashabbusi ana shu kompleks yondashuvning eng yorqin namunasi hisoblanadi. Ushbu loyiha nafaqat iqtisodiy koridorlar, balki siyosiy aloqalar, logistika tarmoqlari va me’yoriy yaqinlashuvni ham nazarda tutadi. Tashabbus orqali Xitoy o’zini global bog’lovchi markaz sifatida ko’rsatishga intilmoqda. Mazkur jarayonda transport yo’laklari, portlar, temiryo’llar va energetika infratuzilmasi strategik ahamiyat kasb etadi. Bir qarashda iqtisodiy ko’rinadigan ushbu loyihalar geosiyosiy mazmunga ham ega[4]. Chunki ular hamkor davlatlarning tashqi iqtisodiy yo’nalishlari va siyosiy qarorlariga bilvosita ta’sir ko’rsatishi mumkin.

Xitoyning diplomatik uslubida ko’p tomonlama institutlar bilan ishlash alohida o’rin egallaydi. BMT, SHHT, BRICS, G20 va Osiyo infratuzilma investitsiyalari banki kabi maydonlar Pekin uchun muhim platformalardir. Xitoy bu institutlar orqali o’zini mas’ul global aktyor sifatida namoyon etishga harakat qiladi. Shu bilan birga, u xalqaro me’yor va qoidalarni o’z qarashlariga mos talqin qilish imkonini ham kengaytiradi[7]. Xitoy ko’p tomonlama diplomatiyani faqat nufuz masalasi sifatida emas, balki strategik himoya vositasi sifatida ham ko’radi. Keng sheriklik tarmog’i unga tashqi bosimni yumshatish imkonini beradi. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlar bilan birdamlik diskursi Pekin uchun siyosiy kapital manbai hisoblanadi. Xitoy o’zini ko’pincha global janub manfaatlarini tushunadigan va hurmat qiladigan hamkor sifatida taqdim etadi. Bu usul g’arb markazchiligiga nisbatan muqobil siyosiy til yaratishga xizmat qiladi. Xitoy diplomatiyasida suverenitet masalasi prinsipial ahamiyatga ega. Rasmiy Pekin ichki ishlariga aralashmaslik tamoyilini izchil ilgari suradi. Bu tamoyil bir tomondan boshqa davlatlar bilan ishonchli aloqalar o’rnatishga yordam beradi. Ikkinchi tomondan esa Xitoyning o’zi bo’yicha tanqidlarni cheklashga qaratilgan himoya mexanizmi sifatida ishlaydi.

Tayvan masalasi Xitoy diplomatiyasining eng sezgir yo’nalishlaridan biridir. “Yagona Xitoy” tamoyili Pekinning deyarli barcha davlatlar bilan diplomatik aloqalarida asosiy siyosiy shart hisoblanadi. Shu sababli Xitoy bu masalada har qanday tashqi qadamni juda diqqat bilan kuzatadi. Janubiy Xitoy dengizi bo’yicha pozitsiya ham suverenitet bilan chambarchas bog’liq. Pekin bu hududda tarixiy huquq va xavfsizlik ehtiyojlarini asos sifatida ko’rsatadi. Boshqa tomondan, mintaqa davlatlari va g’arb kuchlari ushbu da’volarga ehtiyotkor yoki tanqidiy yondashadi[3]. Natijada Xitoy diplomatiyasi bu yo’nalishda bir vaqtning o’zida qat’iyat va muzokaraviy moslashuvni namoyon etishga majbur bo’lmoqda. Xitoyning buyuk davlatlar bilan munosabatlarida ham o’ziga xos muvozanat kuzatiladi. AQSh bilan aloqalarda raqobat va o’zaro bog’liqlik birgalikda mavjud. Savdo, texnologiya, xavfsizlik va geosiyosat

masalalari bu munosabatlarning asosiy yo'nalishlarini tashkil etadi. Xitoy Amerika bilan to'liq uzilishdan qochgan holda strategik bosimni kamaytirishga intiladi. Yevropa Ittifoqi bilan aloqalarda esa savdo sherikligi va me'yoriy tafovutlar bir vaqtda namoyon bo'ladi. Rossiya bilan munosabatlarda geosiyosiy yaqinlik va g'arb bosimiga nisbatan umumiy sezgirlik muhim omil hisoblanadi. Biroq Xitoy odatda bunday yaqinlikni to'liq harbiy-siyosiy ittifoq shakliga olib chiqmaydi. Chunki u strategik manevr erkinligini saqlab qolishni xohlaydi. Bu holat Xitoy diplomatiyasining moslashuvchanlik va ko'pvektorlik xususiyatini ko'rsatadi.

Markaziy Osiyo yo'nalishi Xitoy diplomatiyasining amaliy jihatlarini tahlil qilishda alohida ahamiyatga ega. Mintaqa Xitoy uchun energetik xavfsizlik, transport aloqalari va g'arbiy hududlar barqarorligi nuqtai nazaridan muhimdir. Shu sababli Pekin Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlikda iqtisodiy pragmatizm va xavfsizlik manfaatlarini uyg'unlashtiradi[3]. SHHT doirasidagi faoliyat buning yorqin misolidir. Ushbu format orqali Xitoy terrorizm, separatizm va ekstremizmga qarshi kurash masalalarini mintaqaviy kun tartibiga olib chiqdi. Shu bilan birga, savdo, transport va investitsiya loyihalari orqali iqtisodiy ta'sirini kengaytirdi. Mintaqa davlatlari uchun Xitoy bir tomondan katta bozor va moliyaviy imkoniyat manbai bo'lsa, ikkinchi tomondan ehtiyotkorlik bilan kuzatiladigan qudrat markazi hamdir. Bu ikki tomonlama qabul Xitoy diplomatiyasining murakkab tabiatini aks ettiradi. Xitoy yumshoq kuch vositalaridan ham faol foydalanmoqda. Konfutsiy institutlari, ta'lim grantlari, media platformalari va madaniy tadbirlar tashqi auditoriyaga ta'sir ko'rsatishning muhim kanallari hisoblanadi[2]. Pekin o'z taraqqiyot modelini barqarorlik, intizom va iqtisodiy samaradorlik bilan bog'lab ko'rsatishga intiladi. Biroq yumshoq kuchning samaradorligi faqat targ'ibot bilan belgilanmaydi. U mamlakatning real siyosiy qiyofasi, xorijdagi iqtisodiy amaliyoti va xavfsizlikka oid qarorlariga ham bog'liq bo'ladi. Shu bois Xitoyning ijobiy imiji ayrim hududlarda mustahkamlanayotgan bo'lsa, boshqa joylarda shubha bilan qarshi olinmoqda. Qarzdorlik, texnologik nazorat

va strategik qaramlik haqidagi munozaralar bunga sabab bo'lmoqda. So'nggi yillarda "jangovar bo'ri diplomatiyasi" deb atalgan uslubning paydo bo'lishi ham Xitoy diplomatiyasidagi muhim tendensiyalardan biridir. Ushbu uslub ayrim xitoy diplomatlarining keskin va himoyaviy ritorikasida namoyon bo'ldi. U an'anaviy ehtiyotkor tildan farqli ravishda faol qarshi hujum va ochiq polemikani o'z ichiga oladi. Mazkur hodisa Xitoyning o'z kuchiga bo'lgan ishonchi ortganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, bunday uslub ayrim davlatlarda salbiy taassurot uyg'otib, Pekinning yumshoq kuch salohiyatiga zarar yetkazishi ham mumkin. Demak, Xitoy diplomatiyasi ichida turli uslublar o'rtasidagi muvozanat masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Xitoy tashqi siyosatining samaradorligi ko'p jihatdan markazlashgan institutsional boshqaruvga ham bog'liq. Kommunistik partiya rahbarligining ustuvor mavqei tashqi siyosiy qarorlar uzviyligini ta'minlaydi. Diplomatik apparat, iqtisodiy institutlar va xavfsizlik tuzilmalari yagona strategik yo'nalishga bo'ysundiriladi. Bu holat Xitoyga uzoq muddatli tashabbuslarni izchil amalga oshirish imkonini beradi. Biroq markazlashuvning kuchliligi ayrim hollarda tashqi muhitdagi tezkor o'zgarishlarga moslashuvchan javob berishni murakkablashtirishi mumkin. Shunday bo'lsa-da, umumiy hisobda u diplomatik intizom va resurslar safarbarligini kuchaytiradi. Xitoy diplomatiyasining o'ziga xosligi aynan tarixiy xotira, siyosiy markazlashuv, iqtisodiy qudrat va strategik sabrning birlashuvida namoyon bo'ladi[2]. U klassik harbiy bosimdan ko'ra ko'proq iqtisodiy bog'liqlik, institutsional ishtirok va me'yoriy ta'sir usullariga tayanadi. Biroq zarur deb topilgan masalalarda qat'iy chiziqlarni ham aniq belgilab qo'yadi. Shu bois Xitoyni faqat tinch savdo davlati yoki faqat tajovuzkor qudrat sifatida talqin qilish biryoqlama yondashuv bo'ladi. Aslida uning diplomatiyasi murakkab, ko'p qatlamli va vaziyatga qarab o'zgaruvchi tizimdir. Bu tizimning markazida esa davlat manfaatlarini uzoq muddatli istiqbolda maksimal darajada himoya qilish maqsadi turadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Pekin tashqi siyosatda shoshqaloqlikdan ko'ra uzoq muddatli natijani ustuvor deb biladi[1]. Bu esa sabr,

bosqichma-bosqichlik va puxta resurs taqsimotiga tayangan diplomatik amaliyotni yuzaga keltiradi. Xitoy tajribasi xalqaro munosabatlarda kuch, manfaat va me'yorlar o'rtasidagi bog'liqlikni qayta ko'rib chiqishga undaydi. Shu ma'noda, Xitoy diplomatiyasi nafaqat amaliy siyosiy hodisa, balki nazariy tahlil uchun ham sermazmun obyekt hisoblanadi[8]. Uning o'ziga xosligini chuqur anglash zamonaviy geosiyosiy jarayonlarni to'g'ri baholashga yordam beradi. Shuningdek, rivojlanayotgan davlatlar uchun yirik qudratlar bilan munosabat yuritishda zarur xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Xulosa

Xitoy diplomatiyasining o'ziga xos xususiyatlari uning tarixiy tajribasi, siyosiy tizimi va iqtisodiy salohiyati bilan chambarchas bog'liq holda shakllangan. Ushbu diplomatiya modelida qadimiy siyosiy madaniyat elementlari bilan zamonaviy strategik hisob-kitob uyg'unlashadi. Aynan shu uyg'unlik Xitoyning xalqaro maydondagi harakatlariga alohida mantiq va uslub baxsh etadi. Xitoy diplomatiyasining markazida milliy suverenitetni himoya qilish va rivojlanish uchun qulay tashqi muhit yaratish vazifasi turadi. Shu sababli iqtisodiy manfaatlar bilan xavfsizlik masalalari doimo o'zaro bog'liq holda ko'riladi. Xitoyning ko'p tomonlama institutlardagi faolligi ham uning global rolini kengaytirish strategiyasining tarkibiy qismidir. U mavjud xalqaro tartibdan foydalanish bilan birga, uni asta-sekin o'z manfaatlariga mos ravishda qayta talqin etishga intiladi. Iqtisodiy diplomatiyaning kuchli rivojlanganligi Xitoy tashqi siyosatining eng ta'sirchan jihatlaridan biridir. Savdo, kredit, investitsiya va infratuzilma loyihalari siyosiy ta'sirning muhim vositalariga aylangan. "Bir makon, bir yo'l" tashabbusi aynan shu yondashuvning global ko'lamdagi ifodasidir. Biroq Xitoy diplomatiyasining muvaffaqiyati faqat iqtisodiy resurslar bilan izohlanmaydi. Unda siyosiy intizom, markazlashgan boshqaruv va maqsadga yo'naltirilgan tashqi kommunikatsiya ham katta rol o'ynaydi. Shu bilan birga, Xitoyning kuchayib borayotgan ta'siri turli mintaqalarda turlicha

qabul qilinmoqda. Ayrim davlatlar uni imkoniyat manbai sifatida ko’rsa, boshqalar ehtiyotkorlik va strategik shubha bilan yondashmoqda. Demak, Xitoy diplomatiyasining real samaradorligi faqat Pekinning niyatlariga emas, balki hamkor jamiyatlar va davlatlarning qabul qilish darajasiga ham bog’liq. Tayvan, Janubiy Xitoy dengizi va texnologik raqobat singari masalalar Xitoy diplomatiyasining sinov maydonlari bo’lib qolmoqda. Bu yo’nalishlarda Pekin bir vaqtning o’zida qat’iyat va moslashuvchanlikni namoyon etishga urinmoqda. Kelgusida Xitoy diplomatiyasining qaysi yo’nalishda rivojlanishi global kuchlar nisbatiga sezilarli ta’sir ko’rsatadi. Xususan, AQSh bilan raqobatning chuqurlashuvi Xitoy tashqi siyosiy usullarini yanada faolroq shaklga olib kelishi mumkin. Biroq haddan tashqari keskin uslub Xitoyning yumshoq kuch salohiyatini cheklab qo’yish ehtimolini ham oshiradi. Shuning uchun Pekin uchun nufuz va ishonch o’rtasidagi muvozanatni saqlash muhim vazifa bo’lib qoladi. OTM darajasidagi xalqaro munosabatlar tadqiqotlarida Xitoy diplomatiyasini kompleks tarzda o’rganish alohida ilmiy ahamiyatga ega. Chunki bu diplomatiya modeli bugungi dunyo siyosatida muqobil rivojlanish, muqobil boshqaruv va muqobil ta’sir mexanizmlarini namoyon etmoqda. Umuman olganda, Xitoy diplomatiyasining kuchi uning moslashuvchan pragmatizmi, strategik sabri va iqtisodiy-siyosiy vositalarni uyg’un qo’llay olishida namoyon bo’ladi. Aynan shu omillar uni XXI asr xalqaro munosabatlar tizimining eng muhim va o’ziga xos diplomatik hodisalaridan biriga aylantirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Callahan, W. A. 2016. China’s Asia Dream: Empire Building along the New Silk Road. Asian Journal of Comparative Politics, 1(3), pp. 226–243.
2. Kissinger, H. 2011. On China. New York: Penguin Press, pp. 1–586.
3. Medeiros, E. S. 2019. China’s International Behavior: Activism, Opportunism, and Diversification. Santa Monica: RAND Corporation, pp. 1–274.

4. Rolland, N. 2017. China's Eurasian Century? Political and Strategic Implications of the Belt and Road Initiative. Seattle: National Bureau of Asian Research, pp. 1–189.
5. Shambaugh, D. 2013. China Goes Global: The Partial Power. Oxford: Oxford University Press, pp. 1–409.
6. Sutter, R. G. 2021. Chinese Foreign Relations: Power and Policy of an Emerging Global Force. Lanham: Rowman & Littlefield, pp. 1–390.
7. Wang, J. 2011. Soft Power in China: Public Diplomacy through Communication. New York: Palgrave Macmillan, pp. 1–208.
8. Zhao, S. 2019. The Dragon Roars Back: Transformational Leaders and Dynamics of Chinese Foreign Policy. Stanford: Stanford University Press, pp. 1–312.